

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล
The general public participation in democracy under the
principles of good governance

ชไมพร กิติ

Chamaiporn Kiti

สถาบันสร้างไทย

Institute for Thailand Transformation (ITT)

Corresponding Author E-Mail: chamaiporn.kit@gmail.com

Received June 1, 2021; Revised June 15, 2021; Accepted: June 30, 2021

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ การนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบขึ้น มีการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การดำเนินการในกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จะช่วยในการส่งเสริมในการตัดสินใจให้กับหน่วยงานภาครัฐในทุกขั้นตอนและทุกโครงการพัฒนา ถือว่าเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, ระบอบประชาธิปไตย, ธรรมาภิบาล

Abstract

The general public participation in democracy is a direct opportunity for the public to provide feedback and share their opinions base on their understanding of democracy. The general public should be part of the decision-making process, due

to that decision will affect the livelihood of themselves and the others. The executive power of the country should practice good governance as a part of the decision-making process, which would help in making better decisions which is related to the problem and the need of the people. Using good governance also reenforce the country's executive power and the overall government to be more transparent to serve best and be accountable toward the people in all levels, these actions would promote and develop a successful and sustainable democracy in the long term.

Being consistent in practicing good governance in all levels of the government will further develop and assure the best outcome for each government project and policy proposed. Good governance would assure that the general public rights toward government accountability and the right to check and balance; encourage the general public to voice out and be a part of the decision-making process in the most democratic way.

Keywords: participation, Democratic system, good governance

บทนำ

ประชาธิปไตย คือคำตอบที่อธิบายว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิเสรีภาพ ในภาวะตามธรรมชาติ (state of nature) ที่ผู้คนจะกระทำอะไรต่าง ๆ ได้อย่างอิสระก่อนมีอำนาจรัฐมาครอบงำสังคมมนุษย์ แต่เมื่อมนุษย์จำเป็นต้องมาอยู่รวมกันเป็นสังคม เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการหาอาหาร และต่อสู้กับภัยคุกคามต่าง ๆ ทำให้มนุษย์ได้หันมาทำข้อตกลงร่วมกันหรือที่เรียกว่า สัญญาประชาคม ด้วยการที่ทุกคนตกลงยินยอมสละสิทธิส่วนน้อยที่มีอยู่ตามธรรมชาติในขอบเขตหนึ่ง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่จะสถาปนาอำนาจอย่างเป็นทางการของสังคมหรือ สิทธิอำนาจ (authority) ขึ้น สำหรับเป็นหลักประกัน ช่วยปกป้องสิทธิส่วนใหญ่ของผู้คนในสังคม เช่น ทุกคนตกลงที่จะยอมสละสิทธิส่วนน้อยในทรัพย์สินที่แต่ละคนหาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนในขอบเขตจำนวนหนึ่ง สำหรับเป็นภาษีให้รัฐได้มีเงินไปจ้างตำรวจและทหารมาช่วยทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิส่วนใหญ่ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพื่อไม่ให้ถูกเบียดเบียนทั้งจากโจรผู้ร้าย ภายในหรือถูกรุกรานด้วยกำลังทหารต่างชาติจากภายนอก เป็นต้น ภายใต้หลักการ ยอมสละสิทธิเสรีภาพส่วนน้อยเพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพส่วนใหญ่

อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดของรัฐที่ใช้บังคับภายในขอบเขตของระบบสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ จึงมีลักษณะเป็นของประชาชน ขับเคลื่อนโดยประชาชน และเพื่อเป้าหมายแห่งประโยชน์สุขของประชาชน ขณะเดียวกันในเมื่ออำนาจรัฐเกิดขึ้นจากสัญญาประชาคมที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของผู้คนในระบบสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ นับแฝงทางตรรกะที่ตามมาจากคำอธิบายชุดนี้ก็คือ รัฐต้องใช้อำนาจที่มาจากประชาชน ในทางที่ลิดรอนจำกัดสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติของประชาชนให้น้อยที่สุด

เท่าที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รัฐจะต้องใช้หลักธรรมาภิบาล ในการให้สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วม แก่ประชาชนมากที่สุด อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันที่สุด เป็นการพิจารณาไปที่รัฐที่ค้ำประกันไม่ควรถูกทำลายหรือยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของราษฎรมากเกินไป เพราะการกระทำเช่นนั้นถือเป็นการใช้อำนาจในเชิงแข็ง ซึ่งมีลักษณะของการบังคับให้เป็นไปตามความต้องการ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการต่อต้านได้ (ภาศิณี โกมลศิริ, 2563)

การมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นองค์ประกอบของการขับเคลื่อนความเป็นประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ริเริ่ม ปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดในภาคของประชาชน เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ และบรรลุจุดมุ่งหมายของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญต่อการสร้างระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาลได้อย่างยั่งยืน อันถือเป็นการให้รัฐเข้ามาฟังแนะนำของประชาชน แม้ผู้ปกครองบ้านเมืองจะมีความปรีชาสามารถก็ตาม (พระมหาศกกรินทร์ ฐมมาโลโย; พระมหาหมหินทร์ ปุริสุตโตโม, 2563)

ด้วยหลักการมีส่วนร่วมนั้นถือเป็นหนึ่งในหลักการของหลักธรรมาภิบาลที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้บริหารงานในระบอบประชาธิปไตย เป็นการส่งเสริมการบริหารงานของรัฐ ให้มีศักยภาพและมีประสิทธิภาพในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ธรรมาภิบาลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาขั้นพื้นฐาน เริ่มต้นที่จิตใจ ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่จะช่วยพัฒนาสังคม ประเทศชาติทั้งระบบให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

บทความนี้จึงต้องการเสนอให้เห็นแนวคิดของหลักการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยและวิเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาลให้เกิดความเข้าใจในประเด็นทางด้านปกครองและบริหารต่อไป

หลักประชาธิปไตย

การศึกษาประชาธิปไตยมาจากการเข้าใจลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความหมาย คำว่า “ประชาธิปไตย” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีกว่า Demos หมายถึงประชาชน กับ Kratien หมายถึง การปกครอง ดังนั้นประชาธิปไตยหรือ Democracy จึงหมายถึงการปกครองโดยประชาชน โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองจะมาจากประชาชน และรัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้ เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่า รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น (รณชัย โตสมภาค, 2563)

ประชาธิปไตยมีความหมายที่กว้างในการที่จะนำเสนอ กล่าวคือเป็นการปกครองที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน ออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เพื่อประโยชน์ของภาครัฐ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน เพราะวามมนุษย์นั้นจะต้องอาศัยหลักเหตุผลที่จะสร้างความสุขของกันและกัน ซึ่งอำนาจในระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชน ทั้งนี้เพราะว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพโดยธรรมชาติ เมื่อมนุษย์เหล่านั้นอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ย่อมทำให้เกิดการเคารพในสิทธิกันในสังคม พร้อมทั้งที่จะยกอำนาจให้กับผู้ที่ปกครอง เพื่อ

ใช้ในการบริหารสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรือง แต่จะต้องอยู่ในขอบเขต ถือว่าเป็นการปกครองที่ให้ ความเคารพในสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ เป็นการพัฒนาดตนเองและสังคม พร้อมทั้ง ยังเปิดโอกาสให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครองดำเนินการใด ๆ ภายใต้ระเบียบ การปกครองของกฎหมาย

ความหมายของประชาธิปไตย คือรูปแบบของการปกครองรูปแบบหนึ่ง แต่มีความความ แตกต่างกันในรายละเอียด (จิรนิติ หะวานนท์) ดังนี้ (จิรนิติ หะวานนท์, 2563)

1.ประชาธิปไตยโดยตรง คือ ประชาชนตัดสินใจทางการเมืองโดยตรง เสียงข้างมากเป็นฝ่าย ชนะ

2.ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน คือ ประชาชนตัดสินใจทางการเมืองโดยผ่านทางผู้แทน ซึ่ง ประชาชนจะเลือก และผู้แทนต้องรับผิดชอบต่อประชาชน

3.ประชาธิปไตยแบบมีรัฐธรรมนูญ คือ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน แต่การใช้อำนาจตัดสินใจ อยู่ใต้ขอบเขตจำกัดแห่งรัฐธรรมนูญ

4.ประชาธิปไตยทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ รูปแบบของการปกครองที่มุ่งกระจายความเท่า เทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบที่เคร่งครัด

5.ประชาธิปไตยแบบคอมมิวนิสต์ คือ รูปแบบการปกครองที่ไม่ได้มุ่งถึงวิธีการตัดสินใจ ทางการเมืองโดยประชาชน แต่หมายถึงรูปแบบการปกครองที่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อ ผลประโยชน์ของประชาชนข้างมาก

ดังนั้น ความหมายของประชาธิปไตยจึงเป็นอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ซึ่งจะมีผู้แทนที่ ทำหน้าที่แทนประชาชน โดยการได้รับความยินยอมจากประชาชน เพราะว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองเลือกตั้งได้อย่างอิสระ และประชาชนต้องมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยในการ ปกครองประเทศ

2. แนวคิดประชาธิปไตย ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญและ ศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่ จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี ประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เสรีภาพ (Liberty) คืออิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความ ประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกุญแจ สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

2) ความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกัน ในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน ความเสมอภาคประกอบไปด้วย

- ก. ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์
- ข. ความเสมอภาคตามกฎหมาย
- ค. ความเสมอภาคในด้านโอกาส
- ง. ความเสมอภาคในทางการเมือง
- จ. ความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ฉ. ความเสมอภาคในการสมัครรับเลือกตั้ง

ช. ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ

3) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคมก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามาแทนที่เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนในอธิปไตยนั้น ๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้ง โดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศ เพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

4) หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมือง ไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหา จึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

หลักการดังกล่าวนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในประชาธิปไตย ดังนี้

1) หลักธรรมในประชาธิปไตย เป็นการนำเอาหลักการเรื่องอธิปไตยในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าที่ตรัสในอธิปไตยสูตร ดังนี้ อธิปไตย (ความเป็นใหญ่) 3 ประการนี้ คือ อัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และธัมมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และมีการอธิบายไว้ว่า อัตตาธิปไตยคือลักษณะของบุคคลที่มีตัวตนเป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้ 2. โลกาธิปไตย คือลักษณะของบุคคลที่ถือโลกหรือประชาชนทุกคนเป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ 2. ธัมมาธิปไตย คือลักษณะของบุคคลที่ถือธรรมเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

การนำหลักธรรมมาใช้ได้จึงเป็นการกล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง โดยหลักธรรมนี้จะต้องมาจากการใช้ปัญญาและต้องปฏิบัติและทำให้ผู้ปฏิบัติตามนั้นไม่เสื่อมคือมีจิตใจที่เจริญขึ้น โดยจะพบว่า ผู้ปฏิบัติตามธรรมได้นั้นจะต้องมุ่งไปที่ประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) จึงเป็นที่มาของการนำเอาหลักปฏิบัติดังกล่าวนี้มาเป็นหลักการที่เชื่อมโยงกับประชาธิปไตย

2) หลักการใช้เสียงข้างมาก ในพระพุทธศาสนามีหลักการตัดสินใจวินัยเรียกว่า เภยยสิกขา โดยเป็นการพิจารณาถึงการที่หมู่ภิกษุมีความบาดหมาง ทะเลาะวิวาทกัน ในท่ามกลางสงฆ์ กล่าวทิ่มแทงกันและกันด้วยหอกคือปากอยู่ ไม่อาจระงับอธิกรณ์นั้นได้ พระพุทธเจ้าจะให้ระงับอธิบายนีภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนั้นไปกราบทูลพระพุทธเจ้าทราบ จากนั้นพระพุทธเจ้าจะให้ภิกษุที่มีองค์ธรรมคือไม่ลำเอียงเพราะชอบ ไม่ลำเอียงเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะหลง ไม่ลำเอียงเพราะกลัว ให้พิจารณาตามหลักการที่จะตัดสินตามหลักการนั้นเพื่อหาว่าอะไรผิดหรือถูกอย่าง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ข้อปฏิบัตินี้ถือว่าการใช้หลักการปฏิบัติที่ถือเอาเสียงข้างมากมาเป็นองค์ประกอบในการตัดสินเรื่องต่างๆ ที่มีความขัดแย้ง และนำไปสู่ความสงบสุขได้

สรุป ประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องอำนาจสูงสุดของประชาชน โดยยึดถือตามหลักเสรีภาพและเสมอภาค รวมถึงอำนาจอธิปไตยของปวงชน มีหลักการเสียข้างมาก ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักธรรมอันเป็นไปเพื่อโยชน์แก่คนส่วนมากและหลักเสียข้างมากตามหลักพระพุทธศาสนา

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

การกล่าวถึงประชาธิปไตยกับประชาชนถือเป็นหลักสำคัญ ซึ่งทำให้จำเป็นต้องพิจารณาในแนวทางดังต่อไปนี้

1. หลักการปกครองประชาธิปไตยโดยประชาชนมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจที่สำคัญการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้น จะต้องเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การทำงานของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และเจ้าหน้าที่รัฐได้เป็นอย่างดี จาตุร อภิชาติบุตร (2563) รากฐานที่สำคัญของหลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย 5 ประการ คือ

1.1 หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึง ในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่า มิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

1.2 หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามบุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ได้ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

1.3 หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกัน ด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ

1.4 หลักความเสมอภาค การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ละเมิดเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อำนาจที่อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่นได้

1.5 หลักการเสียข้างมาก ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหม่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อร้องของประชาชนหม่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย

สุธี วรประดิษฐ์ (2553) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพราะว่า คนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยสรุปมีอยู่ 5

ขั้นตอน ดังนี้ 1.การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2.การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3.การกำหนดกิจกรรม 4.การดำเนินกิจกรรม และ 5.การประเมินผลกิจกรรม

2. หลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลโดยประชาชนมีส่วนร่วม เป็นการกล่าวถึงรูปแบบการบริหารหน่วยงานต่างๆ โดยให้ส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนรวม ดังข้ออธิบาย ดังต่อไปนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549) กล่าวว่า “ถ้าธรรมาธิปไตยไม่มา ก็หาประชาธิปไตยไม่เจอ” แสดงว่า ระบอบประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อการธรรมาธิปไตย เป็นรากฐานซึ่งมีความคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยในสังคมไทย มีการหล่อหลอมความคิดความเชื่อในสิ่งที่สังคมหรือประชาชนมองว่า เป็นประชาธิปไตยผ่านกระบวนการปลูกฝังทางความคิดของสังคมไทย จากกระบวนการที่เข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 (มาตรา 6) (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาล ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจะต้องบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ การเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ เกิดประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ทำให้ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับธรรมาภิบาลว่า ประชาธิปไตย หมายถึง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชน โดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ โปร่งใส และสามารถที่จะตรวจสอบได้ โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และความมีประสิทธิภาพ

เอกชน กี่สุขพันธ์ ปันรส มาลากุล ณ อยุธยา และสุกัญญา ทองนาค (2553) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ว่า วิธีการที่ดี นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์การหรือประเทศให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสังคม นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าต่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนร่วมประเทศชาติ เพราะว่าหลักธรรมาภิบาลได้ครอบคลุมถึงทุกด้าน ตั้งแต่กระบวนการปฏิบัติทางสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน การดำเนินการภาคประชาชน ภาคสังคม รวมไปถึงระบบการศึกษา

จากความหมายของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของการปกครองและการบริหารนี้ ปรากฏตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (2555) ได้กล่าวถึงการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนี้

1. ทำให้ระบบบริหารของภาครัฐมีความโปร่งใส ยุติธรรม ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม
2. ทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง เกิดเป็นสังคมที่มีเสถียรภาพ ช่วยลด บรรเทา หรือแก้ปัญหาความรุนแรงในสังคม

3. ทำให้สามารถลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ส่งผลทำให้ช่วยลดงบประมาณค่าใช้จ่าย ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ

4. ทำให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขภายใต้ความร่วมมือกัน อันก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

5. ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานของประเทศเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศยั่งยืน ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า

พิเศษ ปันรัตน์ (2563) หลักการพื้นฐานของการสร้างธรรมาภิบาล ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ระบุว่า หลักธรรมาภิบาลมี 6 องค์ประกอบ

1.หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจของตัวบุคคล

2.หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน โดยมีการให้และรับข้อมูลที่สะดวก เป็นจริงทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

3.หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น

4.หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ได้แก่ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นการสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5.หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

6. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม และสำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

การบริหารระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล (GOOD GOVERNANCE) แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ยึดเหนี่ยวจิตใจ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นผลการเกิดขึ้นของผลลัพธ์ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ต้องอาศัยความเกื้อหนุนของภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งงาม

บทวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล ถูกพิจารณาใน 2 ประเด็นคือ

1. การมีส่วนร่วมทางการปกครอง ในแง่ของการปกครองนั้น หลักการนี้จะช่วยในการทำให้เกิดเสรีภาพและความเสมอภาคขึ้นในการปกครอง อีกทั้งหลักการดังกล่าวยังเป็นหลักการปกครองที่มีความยึดเหนี่ยวจิตใจที่กระทำถึงความถูกต้องดีงาม เป็นการปกครองโดยธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเสมือนการส่งเสริมการบริหารงานให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งหลักธรรมาภิบาล ถ้าอยู่ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็จะส่งผลให้ทำให้การบริหารงานภาครัฐหรือการบริหารประเทศเป็นไปในแนวทางที่มั่นคงและยั่งยืน ถ้าอยู่ในภาคเอกชนก็ทำให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ถ้าประชาชนใช้หลักธรรมาภิบาลในการครองตน ครองคน ครองงาน ก็เจริญ และทางพระพุทธศาสนาใช้หลักธรรมาภิบาล ก็จะทำให้พระพุทธศาสนายั่งยืน โดยมีการพิจารณาตามหลักธรรมาภิบาลดังนี้ คือ

2.1 หลักนิติธรรม เป็นการเคารพกฎหมาย โดยรัฐต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและเป็นข้อปฏิบัติที่สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้น และเกิดการยอมรับร่วมกันของประชาชน หรือว่าไปแล้วประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับการออกกฎหมายด้วย

2.2 หลักคุณธรรม เป็นการวางหลักคุณธรรมประกอบกับคนในสังคม ตั้งแต่ระดับผู้ปกครองจนถึงระดับประชาชนทั่วไป โดยหลักคุณธรรมนี้จะต้องวางเป็นแนวทางที่ทุกคนต่างปฏิบัติร่วมกัน ไม่ใช่แค่เพียงประชาชนปฏิบัติ แต่ผู้ปกครองไม่ปฏิบัติย่อมไม่เกิดผลจึงต้องมีส่วนร่วมกันในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมที่มี

2.3 หลักความโปร่งใส เป็นการเปิดเผยข้อมูลที่สังคมควรรับทราบ โดยผู้ปกครองจะต้องมีความชัดเจน ตรงไปตรงมาในการทำให้ตนเองสามารถตรวจสอบได้จากประชาชน และไม่ปิดบังจนกลายเป็นความระแวงกันของผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง

2.4 หลักการมีส่วนร่วม ถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการอยู่ร่วมกัน โดยทุกคนจะต้องมีส่วนในการตรวจสอบและรับรู้ เพื่อประเมินการตัดสินใจและร่วมพิจารณาความสำคัญที่เกิดขึ้นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคม ไม่ต่างจากการที่พระพุทธเจ้าทรงให้พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกาเข้ามามีส่วนร่วมในการบัญญัติพระวินัย และพิจารณาความผิดของการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้น

2.5 หลักความรับผิดชอบ เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่หรือตามภาระของตน โดยถือเอาว่าทุกคนมีหลักปฏิบัติที่ถูกกำหนดให้ตามระเบียบสังคมโลก สังคมศาสนา และหน้าที่นั้นถือว่าเป็นหลักการที่ทุกคนจะต้องทำ หากไม่ทำจะมีความผิด จึงเป็นความรับผิดชอบทั้งในแง่ของผลที่ตามมาด้วย โดยการปกครองที่มีกฎหมายและบทลงโทษจึงเป็นการชี้ไปที่ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ

2.6 หลักความคุ้มค่า เป็นการประเมินทุกอย่างในแง่ของผลลัพธ์ เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองในการตัดสินใจบางสิ่งลงไป แต่หลักการนี้ประชาชนก็สามารถมีส่วนร่วมได้เช่นกัน เช่น การประเมินความคุ้มค่าของการลงทุนให้ประเทศเกิดประโยชน์ตามมา หากไม่เกิดความคุ้มค่า ก็ควรรับฟังและสามารถชี้แจงให้เกิดการรับรู้และแก้ไขให้ผลลัพธ์เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมทางการบริหาร ในแง่การบริหารถือว่า หลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับระบบต่างๆ ในส่วนของการบริหารงานรัฐ ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญคือ

2.1 หลักนิติธรรม เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะต้องยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติยึดหลักของความถูกต้อง ทุกโครงการประชาชนมีส่วนร่วม รู้ตระหนักในหน้าที่ของตนเองที่รับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความขยัน อดทน ซึ่งหลักดังกล่าวจะพบหลักนิติธรรมนั้นในหลักการใช้ประกอบการ

ตัดสินใจต่างๆ ด้วยเช่นหลักเกียรยยสิกขาในพระวินัยในพระพุทธศาสนาก็มุ่งเน้นให้เกิดความสามัคคีไม่แตกแยก และรับรู้ร่วมกันถึงกฎเหล่านี้น่าถูกต้องและต้องปฏิบัติตาม

2.2 หลักคุณธรรม การใช้หลักคุณธรรมยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ยึดถือหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ มีความอดทน จริ่งใจ ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เช่น มีการกำหนดกฎระเบียบ กติกาหรือออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย สอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยทุกคนจะต้องมีคุณธรรมประกอบในการทำหน้าที่ ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ประโยชน์เท่านั้น แต่ต้องสร้างคุณธรรมขึ้นมาให้เห็นว่าการทำหน้าที่นั้นมีคุณค่าในตัวเอง และสนับสนุนส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมประสบความสำเร็จมากขึ้น

2.3 หลักความโปร่งใส ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อมั่นในการทำงาน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐกับประชาชน มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ เป็นการตรวจสอบโดยปราศจากอคติหรือข้อขัดแย้งทางการบริหาร เพราะว่าตามจริงแล้วการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาผู้อื่นอาจมีอคติเช่นกันจึงต้องพัฒนาให้ทุกคนยอมรับกันด้วยความโปร่งใส เพราะแม้จะมีอคติต่อกัน แต่หากทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเชื่อมั่นก็เกิดขึ้นได้เช่นกัน

2.4 หลักการมีส่วนร่วม มีนโยบายให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมรับรู้ การแสดงความคิดเห็น เสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาสำคัญ และมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานให้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เพราะในส่วนของการบริหารนั้น ต้องการผู้ร่วมงานที่สามารถต่อยอดกันและกันได้ แต่สิ่งที่สำคัญของการจะทำงานร่วมกันได้คือการให้ทุกคนมองเป็นเรื่องเดียวกัน เห็นอกเห็นใจกัน

2.5 หลักความรับผิดชอบ มีความตระหนัก รู้ในหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นการใส่ใจปัญหาสาธารณะ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และความเคารพในสิทธิเสรีภาพของทุกคน ในความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับผลจากกระทำของตนเอง

2.6 หลักความคุ้มค่า ยึดหลักการบริหาร จัดให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าคุ้มทุน หมุนเวียนใช้ เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ผนวกให้มีความประหยัดใช้ของคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ

หลักธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญในการระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการโดยรวมของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเสมอภาค และมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง ถือว่าเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และร่วมคิด ร่วมวางแผนในการเสนอความคิดเห็น ตัดสินปัญหาที่สำคัญของสังคมร่วมกัน การใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้นของสังคม มีความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่ตลอดเวลา สามารถตอบสนองความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนและ ผู้รับบริการได้มากขึ้น อันส่งผลทำให้ประชาชน สังคม และประเทศชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ได้รับข้อมูลและสามารถแสดงความคิดเห็น

โดยเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดกระบวนการที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะประชาชนจะมีส่วนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองและการบริหารในระบบประชาธิปไตย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ เพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการบริหารงาน และการทำงานในองค์กร และการจัดระบบที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามสำนึกที่ดี ก่อให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามการทุจริต ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ เนื่องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐนั้น จะเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดง ความคิดเห็นตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่นอกจากนี้ การนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบขึ้น และทำให้มีการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- จาตุร อภิชาติบุตร. (2563). *หลักประชาธิปไตย: การมีส่วนร่วมของประชาชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563, จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=10426.
- จิรนิติ หะวานนท์.(2563). *หลักการประชาธิปไตยในความหลากหลายรูปแบบ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2563, จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1308.
- พระพรหมคุณมรรณ(ป.อ.ปยุตโต). (2549).*ธรรมาภิบาลไทยไม่มาจึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ*.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546. (2546). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120. ตอนที่ 100 ก. 9 ตุลาคม*.
- พิเศษ ปันรัตน์. (2563). สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563, จาก <http://bus.ku.ac.th/qa/file/Justice.pdf>.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2560). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาศกรินทร์ ฒมมาลโย; พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2563). ปรัชญาการปกครองของฮั่น
เพยเจื้อ. วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2. กรกฎาคม – ธันวาคม: 77-
83.

ภาศิณี โกมลิมิษฐ์. (2563). การศึกษาวิเคราะห์ธรรมชาติของอำนาจในปรัชญาเต๋า. วารสาร มจร
ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1. มกราคม-มิถุนายน: 46-63.

รณชัย โตสมภาค. (2563). ประชาธิปไตย, สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2563,
จาก [http://wiki.kpi.ac.th /index. php? Title](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?Title).

สุธี วรประดิษฐ์. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาอัยาศัยจังหวัดตราด. ตราด : สำนักงานการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัยาศัย จังหวัดตราด.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2542). คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง
และสังคมที่ดีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง
และสังคมที่ดี พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: กองกลาง สำนักงาน ก.พ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ
บ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

เอกชัย กี่สุขพันธ์ ปญฺรส มาลากุล ณ อยุธยา และสุกัญญา ทองนาค. (2553). การบริหารจัดการที่ดี
ตามหลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

